

Nr 26.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka; given Stockholms slott den 30 januari 1942.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet den 7 november 1941, nr 7, och kyrkomötets skrivelse den 22 november 1941, nr 22, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Är i lag eller författning föreskrivet att kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande att kungörelsen, där ej laga hinder möter, under den närmaste veckan finnes tillgänglig för allmänheten å pastors-expeditionen eller annat ställe som av vederbörande präst bestämts. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum där den förättas.

Vad här ovan stadgas äger icke tillämpning å kungörelse, om vars uppläsande bestämmelse meddelas i kyrkohandboken.

2 §.

Utän hinder av vad i 1 § sägs äger Konungen förordna, att kungörelse som är av synnerlig betydelse eller rör kyrkliga angelägenheter skall, jämte det rubrik eller uppgift om innehållet på angivet sätt anslås, uppläsas i kyrkan.

Församlingen äger medgiva, att enskildas tillkännagivanden må på begäran uppläsas i kyrkan, såvida icke i särskilda fall prästen, på grund av sådant tillkännagivandes innehåll eller avfattning, finner det vara olämpligt att det uppläses.

3 §.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna lag meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942, då lagen den 1 juni 1894 (nr 44 s. 2) angående kungörelsers uppläsande i kyrka skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1942.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman:

Genom en den 7 november 1941 dagtecknad skrivelse, nr 7, begärde Kungl. Maj:t kyrkomötets yttrande över vid skrivelsen fogat förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Nämnda förslag avser att i avbidan på ändring i de författningar, som innehålla föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka, provisoriskt ersätta kungörelseläsandet med anslag av en förteckning över kungörelserna i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan.

Enligt stadgande i 1 § andra punkten av förslaget skall därvid, om gudstjänsten hålles annorstädes än i kyrkan, anslag äga rum jämväl där den för rättas.

Kyrkomötet har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 november 1941, nr 22, hemställt, att då förslaget om anslag av kungörelser såväl å platsen för gudstjänsten som i kyrkan i vissa fall kunde leda till praktiska olägenheter utan att medföra motsvarande fördel, bestämmelsen om dubbla tillkännagivanden måtte utgå och att i stället måtte föreskrivas att, såsom hittills, kungörandet skall äga rum å den plats där gudstjänsten hålles. I övrigt har kyrkomötet förklarat sig icke hava något att erinra mot lagförslaget.

Den av kyrkomötet begärda ändringen har synts mig böra vidtagas. Det i överensstämmelse härmed jämkade lagförslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom bilaga¹.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet genom utdrag av protokollet inhämtas beträffande den ifrågasatta ändringen i lagförslaget.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Kungl. Maj:ts proposition nr 26.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen
bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

T. Eliæson.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 januari 1942.

Närvarande:

justitierådet FORSSMAN,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitieråden STERZEL,
NISSEN.

Enligt lagrådet den 19 januari 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 januari 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till ändring i det av lagrådet tidigare granskade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka*.

Ändringsförslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren O. Thulin.

Lagrådet lämnade ändringsförslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anför efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen:

Genom beslut den 16 januari 1942 beslöt Kungl. Maj:t inhämta lagrådets utlåtande beträffande viss ändring i det av lagrådet tidigare granskade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka*, över vilket kyrkomötet i skrivelse den 22 november 1941 avgivit yttrande. Lagrådet har i utlåtande den 26 januari 1942 lämnat ändringsförslaget utan anmärkning.

Föredraganden hemställer, att lagförslaget, med den av föredraganden berörda ändringen, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

Nr 7.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet med förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka; given Stockholms slott den 7 november 1941.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed inhämta kyrkomötets yttrande över härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g

med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Är i lag eller författning föreskrivet att kungörelse skall uppläsa i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande att kungörelsen, där ej laga hinder möter, under den närmaste veckan finnes tillgänglig för allmänheten å pastorsexpeditionen eller annat ställe som av vederbörande präst bestämts. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum jämväl där den för rättas.

Vad här ovan stadgas äger icke tillämpning å kungörelse, om vars uppläsande bestämmelse meddelas i kyrkohandboken.

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § sägs äger Konungen förordna, att kungörelse som är av synnerlig betydelse eller rör kyrkliga angelägenheter skall, jämte det rubrik eller uppgift om innehållet på angivet sätt anslås, uppläsa i kyrkan.

Församlingen äger medgiva, att enskildas tillkännagivanden må på begä-

ran uppläsas i kyrkan, såvida icke i särskilda fall prästen, på grund av sådant tillkännagivandes innehåll eller avfattning, finner det vara olämpligt att det uppläses.

3 §.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna lag meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942, då lagen den 1 juni 1894 (nr 44 s. 2) angående kungörelsers uppläsande i kyrka skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 oktober 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *ändrade bestämmelser rörande kungörande i kyrka* och anför:

För kungörandet av författningar samt myndigheters beslut och tillkännagivanden tillämpas för närvarande olika tillvägagångssätt. Bland dessa intager av gammalt uppläsning i kyrka en central plats, och i vissa fall äro viktiga rättsverkningar knutna till denna kungörelseform. Med anledning av skrivelser från riksdagen och kyrkomötet om inskränkning i uppläsandet av kungörelser i kyrkan har frågan upptagits till utredning inom justitiedepartementet. Jag anhåller nu att få anmäla detta ärende.

Gällande bestämmelser.

Föreskrifter om kungörelsers uppläsande i kyrka finnas i ett stort antal författningar. Denna form för kungörande har därvid ofta kombinerats med ett eller flera andra kungörelseförfaranden: införande i Post- och inrikes tidningar, i länskungörelserna eller i en eller flera ortstidningar, anslag å rättsens dörr eller annan plats i orten o. s. v. Föreskrifter om kungörande i kyrka förekomma i åtminstone ett sjuttioal olika författningar. De röra val av riksdagsmän, landstingsmän, borgmästare, präster m. fl., häradsrätts sammanträden, kommunala angelägenheter, stämning eller utslag rörande menigheter, jorddelning, vattenrätt, expropriation, lagfart, inteckning, lösöreköp, exeku-

tiva auktioner, vägar, allmänningar, skogsbruk, jakt, fiske, mantalsskrivning, inkallelse och inskrivning av värnpliktiga, naturminnesmärken, eldfarliga oljor och explosiva varor m. m.

I flera fall är kungörandet i kyrka utgångspunkt för besvärstid eller betraktas som laglig delgivning. I kungl. brev den 5 januari 1808 angående utslag rörande menigheter stadgas t. ex., att resolutioner och utslag som länsstyrelserna eller kollegierna meddela uti ekonomi- eller politimål av allmänt intresse skola kungöras genom uppläsning från predikstolen samt att besvärstiden räknas från uppläsandet.

Enligt *lagen den 1 juni 1894 angående kungörelser uppläsande i kyrka* skall, förutom i de fall då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsa i kyrka, sådan uppläsning ske när Konungen eller länsstyrelse därom förordnar. Församling äger genom beslut å kyrkostämma medgiva, att jämväl enskildas tillkännagivanden må om det yrkas kungöras i kyrkan, vederbörande präst obetaget att vägra uppläsning av tillkännagivande som i anseende till innehåll eller avfattning finnes därtill otjänligt. Kungörandet skall ske från predikstolen efter gudstjänstens slut, där ej kyrkohandboken annorlunda bestämmer. Genom en samtidigt med lagen genomförd ändring i kungörelsen den 3 december 1875 angående utgivandet av Svensk författningssamling stadgades, att det ålåge vederbörande präst, att sedan författning kommit honom tillhanda, från predikstolen så fort ske kan i enlighet med vad å författningen finnes angivet antingen uppläsa eller ock till rubrik och datum kungöra densamma. I kungörelse den 9 augusti 1894 med särskilda bestämmelser angående vissa handlingars uppläsande i kyrka stadgas, att uppläsning från predikstolen av andra meddelanden skall försiggå i föreskriven ordning så snart ske kan, varefter bevis om uppläsandet skall i god tid med posten avsändas till myndighet som framställt begäran därom.

Enligt kungörelse den 4 januari 1928 angående Svensk författningssamling skola däri intagas huvudsakligen av Kungl. Maj:t utfärdade lagar och författningar samt därjämte vissa andra myndigheters kungörelser, vilka innehålla föreskrifter av vikt för en större allmänhet. Å varje häfte skall, då författningen skall uppläsa eller rubrik och datum kungöras från predikstolen, utsättas uppgift därom. Samtliga församlingar erhålla ett exemplar av författningssamlingen, som skall förvaras i kyrkoarkivet.

I länskungörelserna skola enligt kungörelse den 23 oktober 1915 intagas tillkännagivanden, som enligt gällande författningar eller särskilda Kungl. Maj:ts beslut böra däri införas, länsstyrelsens meddelanden av allmänt intresse samt, efter länsstyrelsens prövning i varje särskilt fall, tillkännagivanden som myndigheter, tjänstemän eller enskilda överlämnat för intagande till allmänhetens kännedom. Varje uti länskungörelserna intaget tillkännagivande skall förses med en rubrik som i korthet anger dess innehåll. Vid varje tillkännagivande, som på grund av uttrycklig föreskrift i lag eller författning skall eller av länsstyrelse eljest prövas böra i kyrka helt eller delvis uppläsa, skall tydligt angivas, huruvida uppläsning skall ske av tillkänna-

givandet i dess helhet eller i vissa delar eller endast av rubriken, ävensom huruvida uppläsningen skall äga rum i alla eller endast några av länets kyrkor. Länskungörelserna utdelas bland annat till pastorsämbetena i länet. Vederbörande präst skall så fort ske kan från predikstolen verkställa uppläsning i enlighet med vad därom må vara vid kungörelsen angivet. Därvid skall meddelas att kungörelsen finnes tillgänglig för den som önskar taga närmare del därav. Sedan riksdagen innevarande år i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt en översyn av nämnda bestämmelser i besparingssyfte, har utredning härom påbörjats inom socialdepartementet.

I lag den 4 mars 1927 innefattande bestämmelser om högmässogudstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka stadgas, att om högmässan enligt förordnande av konsistoriet förrättas å annan plats än i kyrkan, därvid skall verkställas kungörande som eljest skolat äga rum i kyrkan.

Yrkanden om utredning.

Yrkande om betydande inskränkningar i kungörelseläsandet i kyrkorna framfördes redan av det första kyrkomötet, år 1868, som avlät en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Sådana framställningar gjordes sedermera vid upprepade tillfällen av kyrkomötet. Den förutnämnda ännu gällande lagen av år 1894 innebar endast delvis ett tillmötesgående av de framställda önskemålen. Frågan upptogs vid 1905 års riksdag, som i skrivelse till Kungl. Maj:t anförde:

Enligt riksdagens mening funnes goda skäl för att ytterligare inskränka det föga tidsenliga uppläsandet i kyrkorna av en mängd olikartade kungörelser. Från allmänt medborgerlig och kommunal synpunkt måste detta sätt att bringa kungörelser till allmänhetens kännedom numera anses blott ofullständigt fylla sitt ändamål. Till statskyrkan icke hörande medborgare och ett stort antal av hennes egna medlemmar betjänades icke därav. På många håll stode kyrkan merendels tom under det att offentliggörandet skedde av vad staten hade att tillkännagiva och påbjuda. På grund av svårigheten att rätt fatta och minnas åtminstone ett något utförligare muntligt meddelande vore jämväl de kyrkobesökande redan nu i många fall hänvisade till att på annat sätt erhålla närmare kännedom om mera viktiga ärenden.

Vidare syntes det brukliga kungörelseläsandet ur kyrklig synpunkt vara synnerligen olämpligt, då det icke allenast vore främmande för gudstjänstens idé, utan tillika störande för det religiösa livet. Slutligen torde det med hänsyn till den prästerliga ämbetsverksamheten vara värt beaktande, att prästen genom ifrågavarande åliggande kunde finna sig nödsakad att på ett brådsakande sätt utföra sin egentliga ämbetsgärning, eller bliva ställd i det ytterst plågsamma läget att nödgas lämna intyg om en uppläsning från predikstolen, som på grund av andra oundgängliga åligganden ej kunnat på ett fullt lagenligt sätt äga rum. Stundom kunde nämligen kungörelseuppläsandet bliva ganska tidskrävande, ej minst på landsbygden, där man av sparsamhets- och bekvämlighetsskäl ofta nog för sina enskilda tillkännagivanden föredroge predikstolen framför tidningarna, som dock numera knappast torde saknas i någon by eller gård.

Över riksdagens skrivelse infordrades yttranden från länsstyrelserna. Dessa tillstyrkte i allmänhet, att kungörelseläsandet i kyrkorna avvecklades eller

begränsades och att det utbyttes mot kungörelsernas införande i länskungörelserna, deras annonsering i ortstidningar eller anslag av kungörelserna å lämpliga platser i kommunerna. En länsstyrelse avstyrkte dock ändring i reglerna om kungörelsens uppläsande i kyrkorna på landsbygden.

Sedermera anhöll 1909 års kyrkomöte i skrivelse till Kungl. Maj:t, med åberopande av huvudsakligen samma skäl som riksdagen, att åtgärder måtte vidtagas för ett fullständigt upphävande av gällande föreskrifter om världsliga kungörelsens uppläsande i kyrkan. Sedan år 1927 inom socialdepartementet verkställts en utredning i ämnet, upptogs saken ånyo vid 1929 års kyrkomöte, som i skrivelse till Kungl. Maj:t vidhöll tidigare begäran om utredning i ämnet. Över denna skrivelse inhämtades yttranden från domkapiteln och länsstyrelserna m. fl., vilka allmänt tillstyrkte utredning i frågan. Därefter anhöll 1934 års kyrkomöte, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning av frågan om inskränkning av kungörelseläsandet vid de allmänna gudstjänsterna.

I anledning av motioner vid 1936 års riksdag hemställde sedermera riksdagen ånyo i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om den ytterligare utredning i ämnet som kunde erfordras. I det utlåtande av första lagutskottet, som låg till grund för skrivelsen, anfördes:

Utskottet ansåge, att de av 1905 års riksdag anförda skälen för en väsentlig inskränkning i kungörelseläsandet från predikstolen fortfarande ägde sin fulla giltighet. Den stora spridning tidningarna fått i våra dagar torde än ytterligare ha accentuerat det otidsenliga i det gamla uppläsning förfarandet. Utskottet förbisåge ingalunda de svårigheter, som vore förbundna med genomförandet av den åstundade reformen. Kungörandet från predikstolen hade till uppgift dels att giva spridning åt meddelanden och dels att utgöra utgångspunkt för beräkning av fatalietider. I de flesta fall, där uppläsningen i kyrkan skulle kunna avskaffas, måste den därför ersättas av ett annat förfarande. Utskottet tänkte därvid särskilt på möjligheten av att anslå offentliga meddelanden på kommunala anslagstavlor eller att kungöra dem genom annonser i pressen. I det förra fallet erfordrades en person som under tjänstemannaansvar ombestyrde uppsättandet av anslagen och i det senare fallet kunde särskilt kostnadsfrågan vålla betänkligheter. De svårigheter, som i dessa avseenden kunde uppstå, vore emellertid enligt utskottets förmenande ingalunda av den art att de kunde anses oöverkomliga.

Slutligen har 1939 års lagtima riksdag anhållit, att frågan om ändring av kommunallagarnas bestämmelser i ämnet måtte beaktas vid den av riksdagen begärda utredningen. I konstitutionsutskottets utlåtande i ärendet, som bifölls av riksdagen, anfördes, att en tänkbar lösning vore att låta anslå offentliga meddelanden på kommunala anslagstavlor och införa dem i ortens tidningar och att kallelser till kommunal- och kyrkofullmäktigesammanträden borde, i likhet med vad som gällde stadsfullmäktigesammanträden, ske bland annat genom personlig delgivning.

Nuvarande omfattningen av kungörande i kyrka m. m.

Rörande omfattningen av kungörandet i kyrka kan till en början nämnas, att av de författningar som intagits i Svensk författningssamling kungjordes

i kyrkorna år 1939 sammanlagt omkring 150, år 1940 omkring 90 samt under tiden 1 januari—30 september 1941 ett trettiotal. Författningarna upplästes i sin helhet år 1939 i 4 fall och år 1940 i 2 fall. De författningar som under åren 1939—1941 kungjordes i kyrkan rörde främst jordbruk med bönäringar, samt vidare val, arbetstid, luftskydd, sjukvård, dyrortsgrupper m. m. I sin helhet upplästes böndagsplakatet, kallelse till urtima riksdag samt kungörelser om riksstyrelsen.

Länkungörelserna kungöras i kyrkan i betydande omfattning. Innehållet i dem som kungöras på detta sätt belyses av följande sifferuppgifter från de län, där det procentuellt största (Skaraborgs län) och det procentuellt minsta (Kopparbergs och Västernorrlands län) antalet kungörelser upplästes. På grund av de speciella förhållandena i Stockholms län meddelas uppgifter även från detta län. Uppgifterna avse år 1940.

Huvudsakligt innehåll	Stockholms län	Skaraborgs län	Kopparbergs län	Västernorrlands län
Riksdagsmannaval och vad därmed sammanhänger	2	5	1	1
Inskrivningsförrättning eller inkallande av värnpliktiga	7	7	3	3
Luftskyddsåtgärder	6	7	1	5
Åtgärder till förhindrande av epizooti	1	68	2	1
Fastställelse eller ändring av kommunala stadgar m. m.	—	16	—	—
Uppgift om statliga eller kommunala befattningshavare, mottagningstid, o. dyl.	9	63	21	12
Tillstånd till öppethållande av butik m. m. ..	—	6	—	—
Trafikföreskrifter	—	17	2	1
Taxeförslag och taxeändringar	4	18	5	7
Exekutiv auktion	228	23	1	—
Annan auktion	5	7	6	—
Jordregisterändring	2	—	5	—
Fridlysning av elektrisk ledning	—	31	—	35
Fridlysning av naturminnesmärke	—	2	—	—
Övrigt	15	55	7	6
	Summa 279	325	54	71

Av övriga världsliga kungörelser, som uppläsa i kyrka, torde på landet kommunala tillkännagivanden om stämmor och dylikt ha den största betydelsen.

Genom rundskrivelser till samtliga domhavande, rådhusrätter, städer och köpingar samt ett stort antal pastorat och landskommuner ha närmare uppgifter inhämtats rörande kungörandet i kyrka m. m. och uppfattningen om dess betydelse.

I svaren från städer, köpingar, municipalsamhällen och pastorat har i regel ansetts, att kungörelseläsandet saknar betydelse för att sprida kunskap om författningar och meddelanden till allmänheten. Omkring en fjärdedel

av domhavandena och de tillfrågade landskommunerna ha emellertid uttalat den meningen, att det fortfarande har en viss praktisk betydelse. Från vissa landskommuner har särskilt uppgivits, att så är fallet i fråga om kallelser till stämmor.

De nekande svaren på frågan om kungörelseläsandets praktiska betydelse ha av ett par municipalsamhällen motiverats med att kyrkan är avlägset belägen och att uppläsandet av samhällets kungörelser i kyrkan på grund härav saknar all betydelse. En vanlig anmärkning mot kungörelseläsandet är, att det sker först sedan gudstjänsten i övrigt avslutats och de besökande lämnat eller börjat lämna kyrkan.

Från pastoraten har med ett undantag meddelats, att allmänheten ej i någon avsevärd omfattning å pastorsexpeditionen tager del av de världsliga kungörelsernas innehåll. Flera kontraktsprostar ha uppgivit, att det aldrig förekommit under deras tjänstetid. På fråga om medeltalet åhörare av kungörelseläsandet i kyrkorna har från en tredjedel av pastoraten uppgivits, att ingen åhörde detsamma. Från flera håll uppgives, att där församlingen enligt gammal sed kvarstannar tills kungörelserna lästs, allt intresse för dem dock saknas. Medgivande jämlikt 1894 års lag att jämväl enskildas meddelanden må kungöras i kyrkan har lämnats i vissa fall.

Förfrågan har även framställts, huruvida kallelse till kyrkostämma eller andra kyrkliga tillkännagivanden annonseras i tidning. Detta sker i 150 fall av 194. Ofta sker annonsering i två eller tre tidningar, ibland i fyra eller fem.

Särskilda anslagstavlor för dylika kyrkliga meddelanden finnas i 68 pastorat av 194. I 60 av dessa pastorat äro tavlorna placerade utomhus. I 94 av pastoraten anslås kyrkliga meddelanden å anslagstavlor som anordnats av den borgerliga kommunen.

Föreskrift om att kungörande skall ske i kyrka finnes i ett stort antal författningar som beröra vitt skilda områden, såväl världsliga som kyrkliga. Enligt 1894 års lag skall uppläsande i kyrkan dessutom äga rum, när Kungl. Maj:t eller länsstyrelse särskilt förordnar därom. På grund av Kungl. Maj:ts beslut uppläsa alltjämt rubrik och datum till vissa författningar som införts i Svensk författningssamling och någon gång författningarna i deras helhet. Förordnande om att länskungörelser skola uppläsa i kyrkan meddelas av de flesta länsstyrelser i ganska betydande omfattning.

Det behöver icke närmare utvecklas, att uppläsandet i kyrkorna av allmänna tillkännagivanden är en för nutida förhållanden föga ändamålsenlig publiceringsmetod. Beträffande de världsliga kungörelserna torde kunna påstås, att uppläsningen har ytterst ringa praktiskt värde. Den sker efter gudstjänstens slut och vanligen under det att allmänheten lämnar kyrkan eller därefter. En anmärkning, som också bör tagas i betraktande, är att åtskilliga världsliga kungörelser med hänsyn till innehållet äro föga lämpade för uppläsning i samband med gudstjänst.

De nämnda förhållandena ha också lett till att kungörelseläsandet under senare tid efter hand inskränkts. Särskilt gäller detta sådana författningar

som införas i Svensk författningssamling. I en del författningar har vidare kungörande i kyrkan utbytt mot andra former. Även i nyare författningar har dock i stor utsträckning kungörandet i kyrka bibehållits. Det förtjänar emellertid framhållas, att då det gäller publicering av innehållet i kristidsförfattningar, andra metoder kommit till användning. Sålunda har radion tagits i anspråk härför och redogörelser för författningarna införas i tidningarna såsom annonser.

Det är tydligen en angelägenhet av ej ringa praktisk betydelse, att uppläsandet i kyrkan av tillkännagivanden som icke äro av kyrklig natur ersättes med andra och mera effektiva former för bekantgörandet av deras innehåll. Vid valet mellan olika sätt för kungörandet bör eftersträvas att vinna likformighet inom likartade rättsområden. Vissa typer böra utfinnas, vilka kunna användas för ett större antal fall. Vid sidan av en viss åtgärd, som skall vara den huvudsakliga, böra liksom för närvarande en del hjälpåtgärder kunna föreskrivas, allt efter vad som i olika fall finnes påkallat.

Att finna en grund som ger en ur alla synpunkter fullt tillfredsställande indelning av de fall vilka böra hänföras till ena eller andra gruppen är förenat med svårigheter. Vägledande bör emellertid till en början vara meddelandets art.

Författningar som införas i Svensk författningssamling böra, när de innehålla särskilt betydelsefulla nyheter, snabbt bringas till allmänhetens kännedom i lättfattlig form. Kungörande i radio är ett sätt att snabbt nå alla delar av riket. Författningars intagande i författningssamlingen torde alltjämt böra vara det konstitutiva. Bestämmelser torde böra meddelas rörande den omfattning vari andra meddelanden, som äro av intresse icke blott för en begränsad del av riket, böra införas i Post- och inrikes tidningar. Beträffande vissa tillkännagivanden torde den mest ändamålsenliga metoden för offentliggörande vara, att de samlas i ett centralt register.

Åtskilliga meddelanden av väldlig art äro av intresse allenast för ett begränsat område, som i allmänhet är väsentligt mindre än ett län men emellanåt kan sträcka sig över två eller flera län, t. ex. meddelanden rörande flottledsmål och andra vattenmål. För dessa torde i många fall meddelandets intagande i länskungörelserna utgöra en lämplig kungörelseform. Intagandet i länskungörelserna kan, efter vad behovet kräver, kompletteras med anslag av meddelandet i orten eller med annonsering i ortstidningar. I den mån anslag skall ske torde de länskungörelser som röra orten kunna uppsättas på anslagstavla, anbragt på någon lämplig plats, t. ex. i kommunalhus. Beträffande åtskilliga kommunala meddelanden torde uppsättande på sådan anslagstavla, annonsering i ortstidning eller personlig delgivning, eller dessa former i förening, vara tillfyllest. Praktiska skäl tala för att, såsom även riksdagen torde ha förutsatt, bestyret med kungörelsernas uppsättande, liksom med deras nedtagande efter viss tids förlopp, anförtros åt någon tjänsteman eller ett kommunalt organ. De kommunala myndigheterna torde vara intresserade av att det kungörande som rör orten anordnas på ett för denna ändamålsenligt sätt.

I vissa fall torde kungörande i kyrkan kunna avskaffas utan att ersättas av någon ny form, därest det kungörande som vid sidan därav nu är stadgat kan anses tillräckligt.

För genomförande av ett system enligt dessa grundlinjer är det nödvändigt, att nu förekommande författningsstadganden om kungörande i kyrka underkastas en närmare granskning ur de synpunkter som böra vara bestämmande vid avgörandet av vilken eller vilka publiceringsmetoder som äro lämpligast med hänsyn till stadgandets syfte. Det torde härvid bliva erforderligt att ändring vidtages i alla de viktigare lagar som innehålla föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka. I övrigt torde det kunna vara tillfyllest att denna kungörelseform upphäves medelst en gemensam bestämmelse, vilken tillika anger det sätt för kungörandet som främdeles skall användas. Inom justitiedepartementet pågår för närvarande utredning rörande dessa frågor.

Med hänsyn till att uppläsandet av kungörelser från predikstolen måste anses vara en i hög grad föråldrad form för publicering, synes det vara att förordna att i avbidan på utredningens slutförande provisoriska åtgärder vidtagas, genom vilka denna kungörelseform redan nu avskaffas och ersättes med ett lämpligare förfarande. Såsom en övergångsform bör kunna föreskrivas, att uppläsning från predikstolen icke skall ske, utan att i stället en förteckning över förekommande kungörelser anslås i vapenhuset eller på annan lämplig plats i eller invid kyrkan. Förteckningen bör uppsättas före gudstjänstens början, och kungörelserna böra under viss tid därefter hållas tillgängliga på pastorsexpeditionen eller annat ställe som bestämts av vederbörande präst. Verkan av att kungörandet skett i denna ordning bör tydligen vara, att de i lag eller författning givna föreskrifterna om uppläsning skola anses iakttagna. Ehuru en anordning sådan som den nu föreslagna icke innefattar en slutgiltig lösning av frågan om kungörelseförfarandet, torde den likväl innebära en förbättring i jämförelse med den nuvarande ordningen.

I detta sammanhang bör uppmärksammas, att kungörande kan ske vid högmässogudstjänst som i stället för den vanliga hålles å annan plats än i kyrkan. I sådana fall bör anslag uppsättas även på den plats där gudstjänsten hålles.

Vissa kungörelser äro av den art att de fortfarande böra uppläsas i kyrkan. Så är fallet bland annat beträffande de tillkännagivanden, om vilkas uppläsning bestämmelser meddelas i kyrkohandboken, eller således lysningar, meddelanden om gudstjänster m. m. I övrigt synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om uppläsning av kyrkliga tillkännagivanden liksom av särskilt betydelsefulla kungörelser av icke-kyrklig natur.

Tilkännagivanden som icke härröra från myndighet få enligt 1894 års lag kungöras i kyrka, om församlingen lämnat medgivande därtill. Då uppläsning av vissa sådana tillkännagivanden, bland annat rörande församlinglivet, alltjämt kan äga praktisk betydelse, synes det vara lämpligt att en föreskrift av motsvarande innehåll bibehålles.

Vissa administrativa föreskrifter torde vara behövliga bland annat beträf-

fande den föreslagna förteckningen. Uppgifterna i denna böra vara så utförliga att de ge nöjaktig vägledning för bedömande av kungörelsens innehåll. Kungörelse som skall anslås bör, när den avlämnas till prästen, vara försedd med rubrik eller åtföljd av kort uppgift om det ämne kungörelsen behandlar. Förteckningen bör underskrivas av prästen och förvaras av honom för den händelse fråga uppstår, huruvida anslag skett i behörig ordning. Kungörelserna böra av prästen föras med bevis om att de anslagits, därest sådant bevis erfordras.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1942.

I överensstämmelse med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka*.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 november 1941.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 30 oktober 1941 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 oktober 1941, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren O. Thulin.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 november 1941.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 3 november 1941 avgivna utlåtande över det den 17 oktober 1941 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka*.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte inhämta kyrkomötets yttrande över ifrågavarande förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till kyrkomötet skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stefan Stiernstedt.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med förslag till lag med bestämmelser om kungörande i kyrka.

T i l l K o n u n g e n.

I skrivelse till kyrkomötet den 7 november 1941, nr 7, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, förklarat Sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande över ett vid skrivelsen fogat förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Å ifrågavarande lagstiftning om kungörande i kyrka kunna läggas två synpunkter, nämligen dels huruvida allmänheten bättre än för närvarande kommer att nås av tillkännagivandena genom det nu föreslagna förfarandet,

dels ock huruvida gudstjänsten därigenom kommer att befrias från det störande moment, som kungörelseläsandet i många fall utgör.

För kyrkomötets del torde huvudvikten böra läggas på den senare synpunkten. I detta avseende anser kyrkomötet, att förslaget tillmötesgår de önskemål, som framställts av tidigare kyrkomöten.

Vidkommande härefter den närmare utformningen av lagförslaget får kyrkomötet framhålla följande. Bestämmelsen i 1 § andra punkten av förslaget, att, därest gudstjänsten hålles annorstädes än i kyrkan, anslag skall äga rum jämväl där den förrättas, för exempelvis med sig, att i fall, då kyrkan hålles stängd, kanske en längre tid på grund av reparation, anslag skall ske varje söndag såväl i den stängda kyrkan som å den plats, där gudstjänsten hålles. Detta synes kyrkomötet överflödigt. Jämlikt lagen den 4 mars 1927, innefattande bestämmelser angående högmässogudstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka, skall sådant kungörande, vilket eljest skolat äga rum i kyrkan, ske å den plats, där högmässan förrättas. Tillika må framhållas, att i lagen den 18 mars 1910, innefattande ändring i 2 kapitlet 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen, vilken lag medgiver förrättande av gemensam högmässa för två eller flera församlingar, icke stadgas någon skyldighet att verkställa kungörelser mer än i den kyrka, där högmässan förrättas. Då det nu framlagda förslaget om anslag av kungörelser såväl å platsen för gudstjänsten som i kyrkan i vissa fall kan leda till praktiska olägenheter utan att medföra motsvarande fördel, får kyrkomötet föreslå, att ifrågavarande bestämmelse om dubbla tillkännagivanden utgår, och att det i stället föreskrives, att, såsom hittills, kungörandet skall äga rum å den plats, där gudstjänsten hålles. För vinnande av detta syfte erfordras, att ordet »jämväl» utelämnas i 1 § andra punkten av förslaget.

Mot lagförslagets utformning i övrigt synes det kyrkomötet icke vara något att erinra.

Beträffande slutligen de närmare bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:ts skall meddela rörande lagens tillämpning, och om vilkas innehåll departementschefen i sitt yttrande till protokollet lämnat vissa antydningar, torde följande böra framhållas. För innehållet och formuleringen av uppgifterna i den föreslagna förteckningen bör enligt kyrkomötets förmenande prästen icke bära något ansvar, utan bör det åligga envar, såväl myndigheter som enskilda, att vid varje kungörelse foga rubrik till densamma eller kort uppgift om dess innehåll. Med hänsyn till den tid, som det kommer att taga för prästen att å förteckningen sammanföra rubrikerna till de från olika håll inkomna kungörelserna, synes även viss tidpunkt böra utsättas, före vilken en kungörelse bör vara pastorsämbetet till handa, för att den skall kunna anslås nästa söndag. I vissa flerförsamlingspastorat, exempelvis fyrförsamlingspastorat, där kyrkoherden predikar i två församlingar och komministern i två församlingar, kommer systemet med förteckningar att medföra, att dessa förteckningar, i händelse av mindre goda kommunikationer inom pastoratet, måste avsändas från pastorsexpeditionen till komministern redan två dagar innan de skola anslås. Kyrkomötet förutsätter emellertid, att innan

ifrågavarande administrativa bestämmelser utfärdas, förslag till dylika bestämmelser kommer att remitteras till domkapitlen för yttrande, därvid de synpunkter, som i detta sammanhang böra beaktas, kunna framföras.

På grund av vad sålunda anförts får kyrkomötet i underdånighet förklara sig icke hava annat att erinra mot ifrågavarande lagförslag, än att ordet »jämväl» bör utgå ur 1 § andra punkten av förslaget.

Stockholm den 22 november 1941.

Underdånigst
ERLING EIDEM.

G. H. Berggren.